

Alkalmazzák helyesen az OTH elvi döntéseit

Az újítási ügyek intézésének egységes szabályozásáról szóló 56/1951. (II. 27.) M. T. sz. rendelet 11. §-ának (3) bekezdése értelmében az újításokkal kapcsolatos elvi kérdések és a több minisztériumot érintő viták eldöntésére az Országos Találmányi Hivatalban döntőbizottságot kell szervezni, melynek elvi határozatai valamennyi újítási szervre nézve kötelezőek. Ezeket az elvi döntéseket, amelyek az Újítók Lapján keresztül kerülnek nyilvánosságra, az újítási szerveknek állandóan figyelemmel kell kísérniük, mert az újítási ügyintézés során úgy kell eljárniuk, hogy ezeket is figyelembe vegyék.

Miért van szükség elvi döntésekre?

Nincs olyan jogalkotó, aki képes volna előre látni azt a sok különféle esetet, amelyet az élet felvet. Ennek megfelelően a jogszabály nem tartalmazhat olyan rendelkezéseket, amelyek minden esetre egyformán érvényesek. Ezen túlmenően a fejlődés következtében a jogszabály bizonyos idő múlva elavul, az élet a jogszabályt túlhaladja, vagy előfordulhat az is, hogy a jogszabályban valódi vagy látszólagos ellentmondások vannak. Ilyen esetekben kell elvi döntést hozni, amely állást foglal abban a kérdésben, hogy mi a jogszabály helyes alkalmazásának módja. Az elvi döntés nem jogszabály, azzal ellentétben nem lehet, hanem a jogszabály szellemének megfelelő helyes alkalmazási módot jelöli meg. Nézzünk egy konkrét példát. A jelenleg hatályos újítási rendelet életbelépésekor szervezett Gazda-mozgalom még nem volt. A mozgalom megindulásakor problematikussá vált, hogy történjen a Gazda-mozgalmi javaslatok díjazása. Eltérő gyakorlat és ennek megfelelően a helytelen díjazások tömege volt tapasztalható. Szükség volt tehát az Országos Találmányi Hivatalnak arra az elvi állásfoglalására, hogy a Gazda-mozgalmi javaslat is újítási javaslatként kezelendő; tehát a gazdasági eredmény megállapítása, a díj kiszámítása és folyósítása tekintetében az újítási rendelet vonatkozó rendelkezései irányadók. Ezen elvi döntés meghozatala után az előbb ismertetett helytelen gyakorlat is megszűnt.

Közbevetőleg meg kell jegyezni, hogy a jogszabályban lévő ellentmondások az esetek túlnyomó többségében csak látszólagosak. Ilyen látszólagos ellentmondás van például az újítási rendelet 2. § (1) bekezdése és a 6. § (2) bekezdésének a) pontja között. Különösen a rendelet megjelenése utáni időben, de szórványosan még jelenleg is érkeznek levelek az Országos Találmányi Hivatalhoz, amelyben felhívják a figyelmet, hogy míg az előbb említett rendelethez szerint az újítót csak javaslatának elfogadása és megvalósítása esetén lehet díjazni addig a 6. § (2) bekezdésének a) pontja szerint az újítási díj első részletét az újítási díjat megállapító határozat elfogadása, illetve jóváhagyása után haladéktalanul, tehát még a megvalósítás előtt folyósítani kell. Az Országos Találmányi Hivatal rámutatott arra, hogy ebben az esetben csak látszólagos az ellentmondás, mert főszabály az, hogy az újítási díjat csak a javaslat megvalósítása után lehet fizetni, viszont a főszabály alól kivétel az a rendelkezés, mely szerint az első díjrészletet már a megvalósítás előtt folyósítani kell. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni a rendelet-magyarázat és alkalmazás helyes módjára. Nem szabad egy-egy rendelkezésszakaszt kiragadni és azt önmagában, a többi rendelkezéstől függetlenül értelmezni, mert ez helytelen eredményekre vezet. Az egyes rendelkezéseket összefüggésükben kell nézni, mert csak így lehet megismerni a

jogszabály szellemét és csak így van meg a lehetőség a helyes alkalmazásra.

Fontosabb elvi döntések

Visszatérve az elvi döntésekre, vizsgáljuk meg közelebbről a legfontosabbakat, továbbá azokat a körülményeket, amelyek miatt szükség volt a meghozatalukra.

Az Újítók Lapjának folyó évi 11-i számában jelent meg a 7. sz. elvi döntés, amely kimondja, hogy a társújítók csak egy normát számolhatnak el, amely köztük a szerzőség arányában oszlik meg oly módon, hogy a norma időben és nem százalékosan osztandó meg. Ezzel a döntéssel kapcsolatban több panasz hangzott el, melyek mindegyike azt sérelmezte, hogy a társújítók megkárosodnak és hogy éppen ezért nem érdemes társulni, brigádokat alakítani valamely nagyobb feladat megoldására. Ezeknek a panaszoknak alaptalansága rögtön kitűnik, ha figyelembe vesszük a következőket. Több ízben megtörtént, hogy az újító társul vett maga mellé olyan személyeket, akiknek az újítási javaslat kidolgozásában semmi érdemük nem volt. Ennek következtében, ha nem lenne az említett elvi döntés, valamennyi társnak 6 hónapon keresztül meg kellene hagyni a változatlan normakedvezményt, ami nyilvánvalóan a népgazdaság megkárosítását jelentené. Az elvi döntés a visszaélést és ennek folytán a népgazdaság megkárosításának lehetőségét kizárja. De ha a visszaélés lehetőségét nem is vesszük figyelembe, az említett döntés akkor is helyes. Nem lenne helyénvaló ugyanis, ha az az újító, aki egyedül dolgozta ki a maga javaslatát, csak olyan kedvezményben részesülne, mint a társújítók, akik a kidolgozást megosztva végezték és ennek következtében egyre kevesebb munka jutott. A helyes megoldást tehát csakis az említett elvi döntés tartalmazza, vagyis azt, hogy a társújítók csak egyetlen normakedvezmény illeti meg, ami aztán megoszlik köztük a szerzőség arányában.

Nézzük az Országos Találmányi Hivatalnak azt az elvi állásfoglalását, amely az újítások díjazásának elbírálásához szükséges iratok beküldésével kapcsolatos. Eszerint, ha az Országos Találmányi Hivaltól a 25 000 Ft-on felüli díjazás jóváhagyását vagy a devizamegtakarítás után járó díj megállapítását kérik, a következő iratokat kell beküldeni: 1. a javaslat részletes műszaki leírását; 2. cégszerűen aláírt kalkulációt, melyből részletesen ki kell tűnnie annak, hogy a megtakarítás milyen módon és milyen összegben keletkezett; 3. a vállalat újítási bizottságának üléséről készült jegyzőkönyvet, amelynek többek között tartalmaznia kell, hogy a javaslat műszaki tökéletesítés vagy termelési észszerűsítés, továbbá a bizottságnak a javaslattevő munkaköri kötelezettségével kapcsolatos állásfoglalását és a gazdasági év kezdő és végződési időpontját. Sokszor hangzott el — még a minisztériumok részéről is — az a kifogás, hogy ennyi iratbekerése felesleges, a díjazás kifizetését késlelteti, ennek folytán bürokratikus. Hogy az ilyen álláspont mennyire helytelen, kitűnik, ha megnézzük, hogy miért van szükség ezekre az iratokra.

Az újítási javaslat részletes leírása

hiányában az Országos Találmányi Hivatal nem állapítja meg, hogy a javaslat egyáltalán újításnak tekinthető-e, továbbá nem lehet állásfoglalni abban a kérdésben sem, hogy a javaslat műszaki tökéletesítésnek

termelési észszerűsítésnek minősül-e. Nem kevésbé fontos a cégszerűen aláírt, részletes kalkuláció sem. A cégszerű aláírással a vállalat felelősséget vállal a kalkuláció helyességéért. Részletezni pedig azért kell a számítást, mert az Országos Találmányi Hivatal csak így tudja ellenőrizni annak helyességét. Például többször észlelt hiba, hogy az újítás bevezetésével járó költségek egy évre eső leírási hányadát az összmegtakarításból nem vonják le. Ilyen hibát csak a részletes kalkulációból lehet megállapítani. Az újítási bizottság jegyzőkönyvére pedig azért van szükség, mert ebből tűnik ki, hogy a javaslatot egyáltalán újításnak fogadták-e el és ha igen, műszaki tökéletesítésnek vagy termelési észszerűsítésnek. Ennek a körülménynek — mint tudjuk — a díjazás összegszerűsége szempontjából van jelentősége. Az újító munkaköri kötelezettségével kapcsolatos bizottsági állásfoglalásnak pedig azért kell a jegyzőkönyvből kitűnnie, mert az esetleges leszámolás mérvének helyességét másként nem lehet megállapítani.

Amint tehát látjuk, igen fontos szempontok indokolják az Országos Találmányi Hivatal fentebb említett elvi állásfoglalását, hiszen mind a népgazdaságnak, mind az újítóknak fontos érdeke fűződik az újítási díj helyes megállapításához. Ez pedig az említett iratok nélkül nem történhet meg. Ezen a téren még különösen sok hiba tapasztalható a Helyi Ipar Minisztériumához tartozó egyes részlegek vonalán. E hibák felszámolásáról az érdekelteknek sürgősen gondoskodniuk kell.

Több kifogás hangzott el

a beruházási újítás megvalósításával kapcsolatos elvi döntés ellen is, amely az Újítók Lapjának folyó évi 5. számában jelent meg. A most említett döntés szerint beruházási újítást akkor kell megvalósítottként tekinteni, amikor a beruházást az újítási javaslat szerinti kivitelben már alkalmazásba vették. Ennek megfelelően az első, 200—500 Ft-ig terjedhető díjrészletet a javaslat elfogadásakor kell kifizetni, a második részlet a kivitelezésnek a javaslat szerinti tényleges megkezdésekor esedékes, míg a teljes újítási díj akkor jár, amikor a beruházást a javaslat szerinti kivitelben alkalmazásba vették. A kifogás ezzel az elvi döntéssel szemben az volt, hogy a javaslat elfogadásával már a teljes megtakarítás jelentkezik, azért, mert a megtakarítás összegét a beruházási hitelkeretből azonnal leemelik, így az újítónak azonnal jár a teljes újítói díj. Ez az álláspont azért tarthatatlan, mert a megtakarítás egyelőre csak papíron jelentkezik. Gondoljunk arra az esetre, amikor a beruházás egyáltalán nem, vagy pedig nem a javaslat szerint kerül a későbbiek folyamán kivitelezésre. Ilyenkor a megtakarítás ténylegesen nem jelentkezik. A népgazdaság károsodását jelentené tehát, ha az újítói díjat a javaslat elfogadásakor nyomban és teljes egészében kifizetnék.

Ugyancsak többen kifogásolták az ötletnapokon kifizetett jutalommal kapcsolatos elvi döntést is. Az Országos Találmányi Hivatalnak egy régebbi állásfoglalása szerint, ha valamely ötlet újításként megvalósításra kerül, az ötlet után már kifizetett jutalmat az újítási díjból csak akkor kell levonni, ha a jutalom összege a 200 Ft-ot meghaladja. Az Újítók Lapjának folyó évi 11. számában megjelent elvi döntés a most említett határozatot megváltoztatta és kimondta, hogy amennyiben valamely már jutalmazott ötlet később újításként megvalósításra kerül, az ötletért már

A munkavédelmi újítások díjazásáról

Népi demokráciánkban legfőbb érték az ember. Ebből következik, hogy a munkások életbiztonsága, munkakörülményeinek megjavítása legfontosabb feladataink közé tartozik. Meg is értették ezt dolgozóink s ma már úgyszólván minden üzemben lehet hallani munkavédelmi, balesetelhárítási, egészségvédelmi újításokról. Az ilyen újításoknak az elbírálásánál azonban, sajnos, azt tapasztaljuk, hogy az újítási bizottságok nem járnak el kellő gondossággal. Nem egyszer komoly újítást pár száz forinttal díjaznak, ahelyett, hogy felismernék ezek közvetlen kihatását a termelésre. Egyes újítási bizottságok sokszor szükmarkúari csak azt számolgatják, hogy az újítás megvalósítása mennyibe került az üzemnek. Így természetesen újítóinknak elmege a kedve a munkavédelmi újításoktól. Az is kedvezőtlenül befolyásolja őket, hogy aránylag elég ritkán küldik ezeket az újításokat tapasztalatcserére. Pedig éppen ezek az újítások rendszerint nagy ötlelességről tanúskodnak és új utakra irányítják a dolgozók figyelmét. Kétségtelen, hogy a munkavédelmi újítások gazdasági eredményét nem lehet úgy kiszámítani, mint a többi műszaki jellegű újításét. Az újítás gazdasági kiértékelése forintban csak ritkán lehetséges. De az újítási bizottság mérlegelje az újításnak a termelésre való kihatását, a nagyobb munkabiztonságot és egészségesebb munkakörülményeket, a balesetnélküli munkát, s akkor nem állapít meg az újítás értékével arányban nem álló jelentéktelen díjazást. Különösen a bizottság szakszervezeti tagja harcoljon az ilyen újítások megérdemelt díjazásáért. Nézze meg az újítást üzemközben, beszéljen az újítóval és azokkal a dolgozókkal, akik a munkavédelmi újítást használják. A bizottság pedig legyen figyelemmel arra, hogy a jól bevált újításokat ne csak szakmán belül, de esetleg különböző iparágaknak is megküldjék tapasztalatcserére.

kifizetett jutalmat az újítási díjból teljes egészében le kell vonni. A most említett elvi döntés elleni kifogások egyértelműen azt hangoztatták, hogy a döntésben kifejezésre jutó állásfoglalás túlzottan szigorú és ezért alkalmas a mozgalom érdekeinek veszélyeztetésére. Nem számolt azonban ez a felfogás azzal az okkal, amely az Országos Találmányi Hivatalt a korábbi állásfoglalás megváltoztatására készítette. Több ízben fordult elő, hogy az újító a maga javaslatát nem jelentette be azonnal újításként, hanem azt visszatartotta a legközelebbi ötletnapig, amikor is ötletéért megkapta a jutalmat és csak azután jelentette be javaslatát újításként, amiért azután felvette a teljes — az ötletnap jutalommal nem csökkentett — újítási díjat. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a javaslatoknak ilyen visszatartása milyen káros a népgazdaság szempontjából és hogy mennyire szükséges volt annak az oknak a megszüntetése, amely ezt a káros eljárást eredményezte.

A helyes alkalmazásról

A fentiekben csak néhány fontosabb elvi döntést ragadtunk ki és foglalkoztunk azok keletkezésének körülményeivel. Ebből is megállapítható azonban, hogy az elvi döntések a maguk teljességében az újítási ügyintézés terén tapasztalható hibák, hiányosságok felszámolását célozzák, éppen ezért az újítási szervek ne csak az újítási rendelet kötelező előírása folytán, hanem méginkább ez okból az elvi döntéseket jól ismerjék meg és helyesen alkalmazzák.

Krasznay Mihály